

מעלת בית אל

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת ויצא

בדיעבד שהוא לכתחילה • כל משבר נועד לצורך עליה • משמעות הסולם –
חיבור בין שמים לארץ • תפילות אבות תקנום • מעלתה המיוחדת של תפילת
ערבית • מעלת התפילה כמפגש עם ה' • חובת ההכנה לתפילה • מעלת בית
אל • מדרגתו המיוחדת של יעקב – משפיע ולא מושפע • לקנות התורה בעמל
ולא במתנה • ליזום ולפעול לתיקון

בדיעבד שהוא לכתחילה

נאמר בפרשה:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה (בראשית כח, י).

התורה מדגישה גם את היציאה וגם את ההליכה. מאין יעקב יצא, ולאן יעקב הולך. יעקב יוצא מבאר שבע. חז"ל מדגישים שבאר שבע הרגישה את החיסרון הזה ביציאת יעקב. אבל יש מקום גם לשים לב מה יעקב הרגיש כשהוא יוצא מבאר שבע, הרי הוא המיועד להמשיך את הדרך של האבות אברהם ויצחק, והוא צריך עכשיו לצאת ולברוח לחרן, ומי ישאר בבאר שבע ליד אביו - עשו. עשו יהיה בסוף הממשיך. מה מתרחש בליבו של יעקב, מתי יוכל לחזור, אם בכלל יוכל לחזור, הרי אחיו רוצה להרוג אותו. הוא הולך עכשיו לדרך אחרת לגמרי, והלב מלא שאלות והתבוננויות, אבל יעקב מאמין גדול, ומקווה שהכול יהיה לטובה ולברכה, אבל אלו עדיין תקוות. ואז יעקב מגיע אל המקום:

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם... וַיַּחַלֵּם וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרָאוּ מִגִּיעַ
הַשְּׁמַיְמָה וְהָיָה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיִּרְדּוּם בּוֹ (בראשית כח, יא-יב)

הקדוש ברוך הוא מופיע אליו בחלום ואומר לו:

וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֲבִיךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה שׁוֹבֵב
עָלֶיךָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעְךָ... וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה
וַיִּצְנָה וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךָ וְשִׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה
הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ (שם יד-טו)

אל תדאג, למרות שאתה יוצא לחרון, כל הברכות שקיבלת מיצחק שנמשכו מאברהם אבינו יתקיימו על ידך. אפשר להבין באופן כזה: הקב"ה אומר אין ברירה, אתה חייב לברוח ואני אשמור עליך. תהיינה לך התמודדויות גדולות מאוד במקום זר ויכול להיות שהרבה יתנכלו אליך, אבל אני איתך. אך אפשר להבין באופן יותר עמוק: הקב"ה אומר ליעקב שזה לא בדיעבד שאתה צריך לברוח, אלא זה לכתחילה! כדי שתגיע לכל הייעודים שאתה מיועד אליהם, כדי להגשים את כל המטרות הגדולות שלך, כדי לפתח את המשפחה והאומה הישראלית, ושיתקיימו כל הברכות, אתה צריך ללכת בדרך הזאת. זאת אומרת, לכאורה נשמע שיעקב בורח בדיעבד, אבל בפנימיות כל מה שקורה זה לכתחילה! ריבונו של עולם מכוון את הדברים כדי שיעקב יתמודד עם לבן, כי על ידי ההתמודדות הזו הוא יוכל לבנות את המשפחה הגדולה, לבסס את הבסיס הרוחני של האומה הישראלית, וליצור את היסוד לכל מה שיהיה אחר כך בהמשך הדורות. זה מה שאומר לו הקב"ה.

יעקב חולם על עם ישראל והקב"ה מבטיח "אני אלוקי אברהם אביך ואלוקי יצחק" אתה גם בן של אברהם גם בן של יצחק. הארץ אשר אתה שוכב עליה", יש תפקיד לשכיבה הזאת, ויש תפקיד לכל צעד שאתה תעשה. חז"ל אומרים שהקב"ה כאילו קיפל את כל ארץ ישראל תחתיו. יעקב אבינו שוכב במקום הקודש, בבית המקדש כביכול, כמו שחז"ל אומרים שקפץ בית המקדש לבית אל, וזו תמצית ארץ ישראל ומי שיש לו את המקום הזה, יש לו את ארץ ישראל כולה,

לכן "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שָׁכַב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וּלְזֶרְעֶךָ". אפשר להבין גם כפשוטו אתה שוכב על ארץ ישראל וכל ארץ ישראל שלך, "והיה זרעך כעפר הארץ". וכל הברכות הללו יתקיימו דווקא כשיעקב ימלא את תפקידו ביציאה הזאת ובהתמודדויות שעומדות לפניו. זה יביא את ההצלחה.

כל משבר נועד לצורך עליה

צריך ללמוד מזה לכל המצבים שבהם העם או האדם נמצא, שגם מצבים שנראים בדיעבד, בעצם הם לכתחילה. אדם צריך לעשות רק מה שנכון ולא מה שלא נכון, כמובן. אבל אם קורים דברים שלא בידו ונראה לו שהוא צריך להתמודד עם מצבים שהוא לא היה רוצה בהם, זה לא בדיעבד, עכשיו יש לו תפקיד. אדם נפל מבחינה רוחנית, מתקשה בקשיים מסוימים ומתמודד איתם, והוא אומר למה אני צריך את זה, למה מגיע לי הדבר הזה, הוא לא צריך לשאול למה זה הגיע לי, אלא לחשוב נראה מה אני מוציא מזה. איזה גדולה, איזה כוחות, איך אני מצליח להפוך את הקשיים האלה ללימודים גדולים, להתפתחות גדולה. בכל מצב שאדם נמצא הוא צריך לדעת שריבונו של עולם שם אותו כאן לכתחילה, זה נראה לו בדיעבד אבל בעצם זה לכתחילה. זה המסר. "הנה אנוכי עמך", הקדוש ברוך הוא נמצא בכל מקום, עם יעקב אבינו, עם עם ישראל ועם כל צאצאיו בכל הדורות כולם.

משמעות הסולם – חיבור בין שמים לארץ

ומהו חלומו של יעקב:

"סֵלֶם מָצָב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגֵּיעַ הַשָּׁמַיְמָה". חז"ל אומרים (בבראשית רבה, פרשה סח, יב): סולם זה גימטריא של סיני. סיני זה מתן תורה. זאת אומרת, שיש חיבור בין השמיים ובין הארץ. התורה היא המחברת שמים וארץ. יעקוב חולם כאן על התוכן של העולם, שעניינו של העולם הוא החיבור בין שמיים וארץ. זה התפקיד של יעקב אבינו, לחבר שמים וארץ על ידי התורה, על ידי המשכת התורה מן השמיים אל הארץ, להופיע את התורה בארץ. זה עניינך, אתה הסולם שמוצב

ארצה וראשו מגיע השמימה. חכמים אומרים: סולם זה מזבח - המעלות שעולים אל המזבח.

כלשונם:

"והנה סולם" - זה הכבש. "מוצב ארצה" - זה מזבח. "מזבח אדמה תעשה לי" "וראשו מגיע השמימה" - אלו הקרבנות שריחם עולה לשמיים, "והנה מלאכי אלוקים" - אלו כוהנים גדולים. "עולים ויורדים בו" - שהם עולים ויורדים בכבש. "והנה ה' ניצב עליו" - ראיתי את ה' ניצב על המזבח.

הקרבנות גם מחברים בין השמים לארץ. מלאכי אלוקים עולים ויורדים, הסולם מחבר, אפשר לעלות איתו מעלה, ואפשר לרדת איתו. אפשר להמשיך מן השמיים שפע למטה. 'מלאכי אלוקים יורדים' וממשיכים את האור האלוקי, זו התורה, ו'מלאכי אלוקים עולים' אנחנו, עם ישראל, מקריבים קרבנות, האדם מעלה את רצונו, מתפלל להקב"ה. התפילה זו עבודת הקרבנות, היא העבודה שמעלה את המציאות, ועל ידה יש התחברות של העולם להקב"ה מלמטה למעלה. אלו שני הצדדים של החיבור, וזה מרמז הסולם. כלומר, יעקב אבינו, עניינו לחבר שמיים וארץ. עניינו של יעקב זה עניינו של עם ישראל. יעקב הוא הראשון שכל בניו ממשיכים את הדרך של עם ישראל, דרך של חיבור שמים וארץ על ידי הסולם, שמחבר וממשיך את אור ה' מלמעלה למטה על ידי התורה, ומלמטה למעלה על ידי התפילה, והיא המעלה ומחברת את המציאות שלמטה לריבונו של עולם.

תפילות אבות תקנום

אני רוצה להמשיך לברר את עניינה של התפילה, כהמשך לשיחה בשבת הקודמת (פרשת תולדות תשפ"ב). הזכרנו שיצחק הוא עמוד העבודה. והנה כאן "וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם" וחז"ל אומרים לנו אין 'ויפגע' אלא לשון תפילה, שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית. ואכן האבות תיקנו את התפילות כפי שמובא בגמרא ברכות כו:

אמר ר' יוסי בר' חנינא: תפילות אבות תיקנום. רבי יהושע בן לוי אמר: תפילות נגד תמידין תיקנום. תניא כוותיה דר' יוסי בר' חנינא - אברהם

תיקן תפילת שחרית שנאמר: "וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה'" (בראשית יט, כז), ואין עמידה אלא תפילה שנאמר: "וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה" (תהילים קו, ל), יצחק תיקן תפילת מנחה, שנאמר: "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עֵרֶב" (בראשית כד, סג), ואין שיחה אלא תפילה, שנאמר "תְּפִלָּה לְעֵנִי כִי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּךְ שִׁיחוֹ" (תהילים קב, א). יעקב תיקן תפילת ערבית, שנאמר: "וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ", ואין פגיעה אלא תפילה שנאמר "וְאֵתָה אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הַעֵם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְּעַדֵם רְנָה וְתִפְלָה וְאֵל תִּפְגַּע בִּי".

שואל המהר"ל (בנתיבות עולם נתיב התפילה פרק ג) למה דווקא האבות תיקנו את התפילה. היו גם לפניהם צדיקים, אלא שהאבות הם כביכול התחלת העולם, שהרי העולם עומד על ישראל והאבות הם הראשונים, וההתחלה נמשכת ממה שלפני ההתחלה, מריבונו של עולם שהוא ברא את הבריאה. לכן מתאים מאוד שהאבות יתקנו את התפילה. דרכו של המהר"ל להסביר את הדברים בשורש, זה לא מקרה שאברהם יצחק ויעקב תיקנו את התפילה, ולא שאנחנו נוהגים כך רק מפני שהאבות שלנו תיקנו, אלא זה היה מתאים להם, הם התחלה של המציאות, והתחלה של המציאות היא הכי מחוברת אל המקור שלה, והם מראים שהכול ממנו יתברך, הכול מתחיל מריבונו של עולם.

היום מבטא את הסבב הזה של העולם כולו, ובלילה כאילו העולם מתבטל, איננו יש חושך, כולם הולכים לישון, אין מציאות. העולם מופיע ביום ויש לו התחלה והשלמה. בוקר הוא ההתחלה של היום, וערב הוא הסיום של היום. אברהם אבינו, שהוא הראשון לאבות, תיקן תפילת שחרית שהיא בתחילת היום. יצחק הוא המשלים לפנות ערב, הוא עמוד התפילה הפונה לריבונו של עולם. העולם מתחיל מבורא עולם וגם אחר כך זקוק לו כל הזמן לקיומו והשלמתו. גם לאחר שהעולם נברא, העולם כל הזמן פונה לריבונו של עולם כדי להתקיים, ותפילת מנחה מבטאת את העניין הזה. כך מכל הצדדים העולם מחובר אל ריבונו של עולם. גם מצד ההתחלה, וגם מצד הסיום.

מעלת המיוחדת של תפילת ערבית

יעקב הוא מדרגה מיוחדת. יעקב תיקן תפילת ערבית. תפילת ערבית היא בעצם רשות ולא חובה. האם משום כך היא פחות חשובה?

כשעושים מבחן, אחרי כל השאלות הקשות, מגיעה שאלת רשות למי שבר הכי ומסוגל לענות על שאלות נוספות. הוא לא חייב, החובות הן שוות לכל נפש, אבל אחרי שאלות החובה מוסיפים עוד שאלות למי שמסוגל לענות מעבר לחובה. זה עניינו של יעקב, תפילת ערבית לא פחות חשובה, אלא היא מבטאת מדרגה מיוחדת במינה. בלילה המציאות חוזרת לשורשה, למקורה לקב"ה. זה המקום של יעקב אבינו, יעקב הוא בחינה של 'קדוש', בחינה עליונה מיוחדת במינה. לכן יעקב תיקן תפילת ערבית, זה מורה שהעולם ביד הקב"ה. "וזוהו מידתו של יעקב כאשר ידוע למבינים" אומר המהר"ל, "ואין להאריך כי הם דברים עמוקים".

חז"ל אמרו לנו גם דעה אחרת (רבי יהושע בן לוי) שהתפילות כנגד קרבנות תיקנום. התפילות לא תוקנו רק כשהתבטלו הקרבנות, שהרי אנשי כנסת הגדולה תקנו את התפילות, והם היו בתחילת ימי בית שני, ובמשך כל ימי בית שני היו קרבנות. למרות זאת תיקנו כנגד קרבן תמיד של שחר תפילת שחרית, וכנגד קרבן תמיד של בין הערביים תיקנו את תפילת המנחה, ותפילת מוסף כנגד קרבן מוסף, ותפילת ערבית כנגד איברים ופדרים, כלומר מה שנשאר. בעצם המצווה כבר נתקיימה וזו רק השלמת המצווה. עיקר המצווה היא זריקת הדם וגם בלי הקרבת איברים ופדרים המצווה מתקיימת, אמנם לא בהידור ובאופן השלם. להשלמת המצווה צריך להקריב איברים ופדרים בלילה. זאת אומרת, לתוספת הזאת, להשלמה, יש ערך מיוחד עמוק מאד, שהוא לא מחויב, הוא למעלה מחיוב. בלשונו של המהר"ל:

אבל תפילת ערבית רשות מפני כי תפילה זאת אינה מצד המציאות, אבל קרבן שהכול נמצא מאיתו והמציאות שב אליו אבל קרבן איברים ופדרים אינו רק מצד שאין זולתו יתברך.

זאת אומרת, לעומת תפילות שחרית ומנחה, שהם באים לחבר את העולם אל ריבונו של עולם מכל הצדדים, מצד התחלתו ומצד השלמתו. תפילת ערבית מביעה שאין בכלל מציאות. כל המציאות היא בעצם אלוהית, ורק ריבונו של עולם נמצא ואין עוד מלבדו. זה עניינה של תפילת ערבית, וזה עניינו של יעקב שהוא קדוש והוא נבדל הוא למעלה מכל. "אבל קרבן איברים ופדרים אינו רק מצד שאין זולתו יתברך".

מעלת התפילה כמפגש עם ה'

בכל תפילה שאנחנו מתפללים, אנחנו צריכים לדעת את מעלת התפילה. אין שעה יותר גדולה מזמן התפילה. אין שעה יותר גדולה מלימוד תורה ומתפילה. אלו שני הדברים שעומדים ברומו של עולם. אדם נפגש עם ריבונו של עולם. אנחנו צריכים להפנים את הדברים הללו, כשאנחנו הולכים להתפלל.

כשאדם נכנס למשרד ראש הממשלה צריך לעבור כמה שלבים. בהתחלה בכניסה צריך לעבור שומרים ראשונים, אחר כך שומרים שניים, אחר כך עוד שומרים, עד שאתה נכנס לפני ולפנים. זה תהליך ארוך לעבור את כל המחסומים, ולראות שאתה בסדר ויכול להיכנס. לפני ריבונו של עולם גם כן יש שומרים ועוד שומרים, ויש כמה וכמה שלבים שצריך לעבור. כמה שלבים בעולם הזה, וכמה שלבים אחר כך, כדי לעלות עוד יותר למעלה ולעמוד לפני הקב"ה.

חז"ל אומרים (ברכות ל.) שמי שנמצא בחוץ לארץ, יכוון ליבו כנגד ארץ ישראל. מי שנמצא בארץ ישראל יכוון כנגד ירושלים, מי שבירושלים כנגד הר הבית, ומי שבתוך הר הבית כנגד קודש הקודשים. אפשר לשאול: למה מי שנמצא בחוץ לארץ לא יכוון ליבו ישר כנגד קודש הקודשים, למה צריך לכוון כנגד ארץ ישראל וירושלים?! כי זה הסדר. הוא נמצא רחוק, יש כמה שומרים בדרך. צריך קודם להיכנס למדרגה של ארץ ישראל, אחר כך להיכנס למדרגה של ירושלים, התפילה צריכה לעלות משלב לשלב עד שמגיעה למקום המקדש, ששם התפילות עולות.

הזכרנו בפעם הקודמת את דברי הצ"ח, שכאשר התפילות באות מרחוק, יש הרבה מחבלים ומשטינים שמפריעים לתפילה הזאת, רוצים לקלקל ולעוות אותה וצריך בשביל זה כוונה, ולכן "חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת כדי לכוון ליבם למקום" משנה ברכות פרק ה משנה א, למה המשנה נוקטת בלשון 'למקום' ולא 'לשמים', כי 'המקום' הכוונה למקום המקדש. הם מכוונים ליבם למקום והדרך ארוכה ויש בדרך הרבה הפרעות. כשאדם מכוון הוא עושה שמירה גדולה לתפילה, ועל ידי השמירה היא יכולה להגיע בשלמותה למקום הקודש, ואנחנו מבינים שאדם עומד לתפילה, הוא פונה אל ריבונו של עולם ועומד לפני ה'. זו הכוונה הרוחנית של התפילה. יש שעה יותר גדולה מזו שאדם עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא? אנחנו עושים את זה ביומיום, זה נהיה משהו שבשגרה, ובעצם זו הזכות של עם ישראל שיש לו תפקיד לחבר את ישראל לאבינו שבשמיים ולחבר על ידי זה את העולם כולו.

חובת ההכנה לתפילה

צריכים להתבונן בזה כשאנחנו מתפללים ועומדים לפני ה'. אם לא עובדים על זה, לא מרגישים את ההרגשות האלה. אם אדם באמת יתבונן ויחשוב לא יתכן שיסיח דעתו. כשאדם מדבר לפני מלך יכול להיות שפתאום יעלו לו מחשבות אחרות, זה פשוט לא שייך. צריך בשביל זה הכנות. לכן חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת כדי לכוון ליבם למקום. אני לא אומר שעה לכל אחד, אבל נכון קצת לפני התפילה לחשוב לפני מי אני הולך לעמוד. לשיר את שירי פסוקי דזמרא ולברך את ברכות קריאת שמע, ואחר כך לעמוד לפני ריבונו של עולם ולהתפלל. אם אדם לא מכין את עצמו, אז התפילה לא מתקיימת בשלמות. אם התפילה בשלמות, קירבת ה' מתגדלת אצלו, לימוד התורה מתעלה, מעשיו מתעלים.

אותו דבר בלימוד התורה. אם אדם ניגש ללימוד התורה, והוא יודע אני הולך ללמוד עכשיו את דבר ה' שניתן לנו בסיני שמשתלשל על ידי כל הדורות, כל תקנות חכמים וכל הדברים שאנחנו לומדים, הכול זה המשך ממעמד הר סיני, וכל מה שתלמיד עתיד לחדש כבר נאמר, הכלל שלו והשורש שלו בסיני. עבודת ה' שלנו צריכה לקבל את הנשמה שלה וזה העיקר. לא העיקר הכמות אלא העיקר שתהיה איכותית, אז כמובן גם הכמות

תגדל. כיוון שהאדם לומד באהבה ולומד בחשק, אז הוא זוכר יותר את התורה שלמד, וכן התפילה בלי הכנות, בלי עבודה, לא תתקבל.

מעלת בית אל

אנחנו לא יכולים שלא להודות לריבונו של עולם על כך שאנחנו נמצאים פה היום בבית אל עיר הקודש, בשבת פרשת בית אל. אנחנו חייבים להזכיר את המדרש המדבר על בית אל:

”ואולם לוז שם העיר לראשנה” (בראשית כח, יט), היא לוז שצובעים בה את התכלת, היא לוז שעלה סנחריב ולא בילבלה, נבוכדנאצר ולא חרריבה, היא לוז שלא שלט בה מלאך המוות מעולם. הזקנים שבה, מה עושים להם? כיוון שהם זקנים הרבה, מוציאים אותם חוץ לחומה והם מתים (בראשית רבה, פרשה סט, ח).

בית אל זו עיר של חיים עד שהזקנים שבה לא יכולים למות. חיים זו התורה. זו עיר קדושה, עיר עם רוח של בריאות כזאת של חיים, ולזקנים שהם כבר עייפים, ואין להם כוח להמשיך את החיים, שבעים מהחיים, מוציאים אותם חוץ לחומה.

אמר ר' אבא בר כהנא: למה נקרא שמה לוז? כל מי שנכנס בה הטרף מצוות ומעשים טובים כלוז.

בית אל היא מקום עם אווירה של לימוד, של קיום תורה ומצוות. המקום הזה, היה שומם אלפים שנה, וב"ה חזרנו לכאן. השנה אנחנו מציינים ארבעים וחמש שנים להקמת בית אל, וצריך כל שנה ושנה להודות לריבונו של עולם על הטוב והגודל הזה שזכינו להיות שותפים בו. אנחנו לא יודעים בדיוק איפה בית אל המקורית, אבל היא בסביבה שאנחנו נמצאים בה, ייתכן שזו רמאללה, ייתכן שזו ביתן, בכל מקרה זה באזור הזה. ממשיכים חז"ל:

ורבנן אמרי: מה לוז אין לה פה, כך לא היה אדם יכול לעמוד על פתחה של עיר.

העיר הזאת הייתה מוסתרת, לא ידעו איך להיכנס אליה ובגלל זה היא נשמרה, שסנחריב לא בילבלה ונבוכדנאצר לא חרריבה והיא התקיימה במשך כל הדורות.

אמר ר' אלעזר בר' שמעון בשם ר' פינחס בר חמא: לוז היה עומד על פיתחה של מערה והיו נכנסים דרכו לתוך העיר.

דרך המערה היו נכנסים לתוך העיר. ואף אחד לא ידע איך להיכנס לתוך העיר הזאת, היא הייתה מוסתרת וצנועה היא פנימית. זה מאוד מתאים למה שאמרנו על יעקב אבינו שהוא נסתר, קדוש, והוא מתקן את תפילת ערבית שהיא תפילה עמוקה שמעל המציאות כביכול. על יעקב אבינו נאמר שיעקב אבינו לא מת. אז מתאים שלא מתים במקום הזה. יעקב שייך למקום הזה. בפרשה הבאה נקרא שהקב"ה אומר ליעקב: "קום עֲלֵה בֵּית אֵל וְשֹׁב שָׁם". לא נאמר לאף אחד לשבת במקום מסוים, לאברהם אבינו נאמר "לך לך" לארץ ישראל, לא למקום מסוים. צריכים לדעת לשאוב מהקדושה של המקום, לקבל מהמעלות המיוחדות של המקום הזה.

מדרגתו המיוחדת של יעקב – משפיע ולא מושפע

מֵרַן הֵרַב ב"שמועות ראייה" מוסיף עוד לימוד חשוב שכדאי להתבונן בו. יעקב אבינו חולם חלום. יש מדרגות בנבואה, והמדרגה הנמוכה של נבואה זה חלום. "ויחלום יעקב חלום" - חז"ל אומרים שלאט לאט החלום הזה מתפתח, "והנה ה' ניצב עלי", מדרגה יותר גבוהה. הכול היה בחלום. משה רבינו לא חולם, משה במדרגה של "פה אל פה אדבר בו". אומר הרב, שיעקב אבינו הייתה לו איזו מידה מיוחדת, תפקידו לרומם את העולם, להשפיע על העולם, ומי שרוצה להיות משפיע, לא כדאי שיהיה מושפע. מושפע ומשפיע אלו ניגודים. כדי להשפיע צריך לא להיות תלוי באחרים, אלא להיפך, להיות משפיע על אחרים. לכן אדם צריך להסתפק במינימום ולא להיות תלוי. לכן יעקב אבינו לא עוסק בהשגות עליונות נבואיות, הוא לא רוצה להיות תלוי בדבר, אפילו בדברים שבקדושה רוצה להגיע לכך מעצמו, לא לקבל מתנות.

אחר כך הוא מבקש מהקב"ה אם יתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, זה המינימום "ושבתי בשלום אל בית אבי". לומד מזה הרב שזה עניינו של יעקב. יעקב מסתפק במועט. לא רוצה להיות תלוי באחרים, לא רוצה טובות. זה היסוד להשפעה על אחרים. כשאדם לא מושפע, הוא משפיע. אז הקדוש ברוך הוא אומר לו: "וּפְרָצְתָּ מֵהָ אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנָגַבְתָּ וְנִבְרָכְתָּ בְּכָל מְשַׁפְּחַת הָאֲדָמָה וּבְאֶרֶץ מִצְרַיִם".

מדרגתו של יעקב היא להיות משפיע ולא מושפע. זה לימוד גדול בעבודת ה'.

לקנות התורה בעמל ולא במתנות

לכאורה אם הקב"ה ישפיע עלינו שפע של תורה וקודש, נקבל מתנות ונדע את כל התורה כולה, לכאורה לזה צריך לשאוף. באמת יש כאן שתי שיטות. ר' חיים ור' זלמל'ה מוולוז'ין היו שני אחים תלמידי הגאון מוילנא. הגאון מוילנא פעם אחת אמר לר' זלמל'ה, יכול להיות שיבוא אליך מלאך או מגיד וירצה ללמד אותך תורה, אל תקבל, יותר טוב ונכון ללמוד מעצמך. ויש עוד סיבה, היום המגידיים הם לא מושלמים והם אומרים דברים מבולבלים, דברים נכונים ודברים לא נכונים. בזמן הבית יוסף שהיה כמה דורות לפנינו ובארץ ישראל, המגיד שלו היה מגיד שאפשר היה להקשיב לו. עכשיו שנתמעטו הדורות ובחוץ לארץ אי אפשר לסמוך על המגידיים, אז אל תקבל אותו. אבל הדגש היה על כך שאת התורה צריכים לקנות בעמל ולא במתנה, ואז התורה היא שלך. יש בזה השקפות אחרות. זו הייתה השקפתו של הגאון, שיש להשיג את התורה בעמל, לעמול להתייגע ולקנות את התורה.

מצד שני, הרב אומר באורות התורה שמה שאדם יכול להשיג מעצמו הוא ישיג מעצמו, ומה שהוא לא יכול להשיג מעצמו יש מקום לקבל במתנה. קודם צריך להתייגע, להשתמש בכל הכוחות עד כמה שאפשר. אחרי שאתה יודע שאתה לא יכול יותר מזה, יש מקום לבקש מתנות, לרכוב על סוסי אש, לרכוב על מרכבות, אך מה שאפשר ללכת ברגל עדיף. 'רכב', זאת אומרת שפעמים לבקש סייעתא דשמיא ושפע של קודש.

להיות יוזם ופועל לתיקון ולא לחכות לאחרים שיפעלו

אנחנו כאן בבית אל. צריכים לאמץ את השאיפה ואת היעד שהקב"ה מייעד ליעקב אבינו: "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה". אדם צריך לשאוף להשפיע, לתקן עולם. אנחנו נמצאים בתקופה של תהליך. אור וחושך מעורבבים. מצד אחד התורה מאוד מתחזקת, עולם התורה מתגדל, השקפות העולם מתבררות מאד, וכנגד זה יש המון רוחות סוערות אחרות שמנוגדות כביכול לכל המהלך האלוקי שהקב"ה מוביל אותנו. יש לנו ייעוד. התפקיד שלנו עכשיו להתמודד עם כל הרוחות ולא רק לבטל אותן אלא להפוך אותן לטוב. ולהיות שואפים לא רק שאיפות פרטיות, שכל אחד יהיה יותר תלמיד חכם, יותר בן תורה, יותר שומר תורה ומצוות, יבנה לו חיים טובים וכשרים, כל אחד צריך לשאוף להיות שותף בשינוי הרוח. להגיע לזה שעם ישראל כולו יהיה עם קודש. כל אחד מצידו צריך לעשות כל מה שביכולתו, ואל תהיו קטנים בעיניכם. מי שלומד שנה, הוא כבר בן

תורה חשוב. שנתיים - חשוב כפל כפליים, התורה מגדלת את האדם, אנחנו מאמינים בתורה. אנחנו מאמינים שהתורה היא דבר ה'. כל אחד שלומד קצת תורה הוא משתנה, לומד כמה שנים נהיה בן אדם אחר. אסור שההתקדמות שלו תהיה פרטית היא צריכה להיות כללית. צריכה להיות במגמה של "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" כלומר להשפיע על אחרים. וזה על ידי מידת יעקב אבינו, כמו שאומר הרב, לא להיות כל הזמן נשען, אלא להיות עצמאי.

גם בתוך הישיבה, כל אחד לא צריך להגיד אני צריך עזרה, אלא לפתח את הכוחות העצמיים שלו, להיות עצמאי. לפעמים יש קבוצות של תלמידים שרוצים שתהיה אווירה יותר טובה בסעודות שבת. אז תעשו! אם אתה רוצה ויש עוד חמישה אנשים שרוצים, תפעלו. יש אנשים שאומרים שצריכים לחזק את הלימוד, למי אתם מחכים - תפעלו, תהיה עצמאיים, תפתחו ותצליחו. אדם צריך להיות עצמאי ולשאוף. אתה נמצא בישיבה, רוצה שתהיה התחזקות, אז תפעל, תחזק את עצמך! תחזק את החברים שלך! אז אתה בונה לעצמך את הכוחות הבריאים, ואז בכל מקום שתהיה, באמת תוכל לתרום. התפקיד של כל לומד תורה הוא להאיר את אור התורה ולהשפיע.

יש כאן גם ברכה וגם תביעה "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", זו גם ברכה שהקב"ה מברך, אבל זו גם תביעה, זה מה שצריך לעשות לפרוץ ולגרום שיתברכו בך כל משפחות האדמה, ואם תעשה את זה, אני אהיה איתך. "פיתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפיתחו של אולם".

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

